

Almázia

Kultúrna príloha

Banská Štiavnica – kandidát
na titul Mesto kultúry 2019

7. jún 2018
číslo 4.

samostatne
nepredajné

Je Banská Štiavnica filmová?

Možno sa vám vybaví film, čo sa v jej lokáciách nakrúcal, Dážd-ník svätého Petra (1958), Polnoč-ná omša (1962), Vášnivý bozk (1994), Tretí zázrak (1999) režisé-rky Agnieszky Holland, alebo čosi z mnohých videoklipov či reklám. Štiavnica dala kinematografii dva výrazné herecké talenty v sestrách Vášáryových a v ostatných 20 ro-koch ju s filmom intenzívne spája aj filmový seminár 4 Živly, ktorý sem prináša projekcie, tvorcov, teoretické prednášky aj praktické filmové workshopy. Označiť Štiav-nicu za filmársku baštu by bolo, pravdaže, nemiestne.

Rozpráva aj skôr o jej magnetickej príťažlivosti pre filmárov: je vizuálne atraktívna, spája historický urbanizmus s videickou poetikou, podmaňuje atmosférou očarujúcou a zároveň ľudsky krutou, živelnou.

Má silný príbehový potenciál, ponúka paletu historických látok tiahnucich od baníctva, cez škol-stvo až po literatúru, od životopi-sov učencov, umelcov, inžinierov po sociálne drámy baníkov či ro-botníkov. Bola vojnovým bojiskom aj sociálno-politickou zmenšeni-nou šťastných dejín, a rovnako dnes je fascinujúcim svetom v svete, spájajúc najrôznejšie životné štýly na ploche niekoľkých kilometrov štvorcových. V každej štôlni prí-beh, v každom dome protagonist-a. Štiavnica má filmový potenciál a treba ju tomuto odvetviu otvoriť.

Film však do Štiavnice nemusí prísť zvonku.

Netreba ju ponúkať len ako vhodnú lokáciu alebo látku do scenára. Chceme vášeň pre filmovú tvorbu rozdúchať v ľuďoch, čo tu žijú a podporiť ich v tom, aby sami začali kreatívne vidieť a myslieť.

V rámci projektu Mesto kul-túry 2019 by sme radi naštartovali mestský filmový ateliér. Chceme vytvoriť pracovisko s technickým zariadením na záznam obrazu a zvuku a jeho ďalšie spracovanie, strih a filmové úpravy. Zabezpečí-me tak možnosť dostať sa k filmu všetkým záujemcom, aj tým, ktorí sami takéto vybavenie nemajú. V druhej línii spustíme vzdeláva-cí program na teoretickú aj prak-tickú výučbu filmového remesla a umenia.

Filmová výuka má mať podo-bu kurzu a prebiehať v polročných cykloch zhodných so školským vy-učovacím polrokom.

Každý kurz povedie lektor, renomovaná osobnosť slovenskej kinematografie, ktorý vyberie tému aj žánr pre aktuálny cyklus.

Lektor dokumentárneho filmu môže napríklad s účastník-mi pracovať na mapovaní štiav-nickej histórie, lektor hraného filmu podnietiť účastníkov spolu-pracovať s divadelnými ochotník-mi na filmovej adaptácii miest-

foto: Nakrúcanie na Námestí sv. Trojice, zdroj: L. Lužina

nych hier, lektor animovaného filmu môže robiť na štiavnických mýtoch a rozprávkach. Sú to, samozrejme, ilustračné príklady. V rámci každého cyklu účastníci zrealizujú krátky film. Prejdú pri-tom všetkými realizačnými zlož-kami od písania scenára po post-produkčné práce, vďaka čomu pochopia základy remesla a môžu na nich ďalej stavať.

Súčasťou filmovej výučby budú aj teoretické vstupy – pozveme špecialistov z rôznych fil-márskych profesií – kameramana, zvukára, strihača, herca či produ-centa, ktorí odkryjú špecifiká svo-jej profesie. Prednášky budú spo-jené s projekciami a dôležité je, že budú otvorené širokej verejnosti, takže ich bude môcť navštíviť aj ten, kto práve neabsolvuje kurz.

Zmyslom filmoveho kurzu je naštartovať v ľuďoch vášeň pre tvorbu, chceme im ukázať, ako sa film robí, dať im iniciačný know-how.

Vydarené krátke filmy môže mesto ďalej propagovať, používať na iné kultúrne účely, čo bude mať vzájomne povzbudivý efekt. Pod-pornú funkciu pre ďalšie kultúrne odvetvia v Štiavnici bude mať aj archivačné stredisko, súčasť filmové-ho ateliéru. V súkromných filmo-tékach a videotékach štiavničanov jestvuje množstvo záznamov uda-lostí, ktoré majú historickú výpo-vednú hodnotu. Sú na nich rodiny, ale zároveň aj dobový kontext – tam Salamandrový sprievod, tam oslava v Plete, tam socialistické prázdniny na Richňave.

Zámerom mesta je zbierať tento materiál, prepisovať ho do aktuálne používaných formátov, ďalej ho uchovávať a sprístupňovať.

Pálčivá otázka súčasnosti je, ako komunikovať s mladými, ako im porozumieť a ako ich angažo-vať do vecí verejných. Film a video sú atraktívne médiá. Sme presved-čení, že v populácii mladých ľudí do 20 rokov môže filmový kurz vzbudiť pozornosť. Je tu aj pomer-ne silná skupina prisťahovaných Neštiavničanov, ktorí sú často z umeleckého prostredia. Môžeme tak naštartovať kreatívny dialóg pri stretnutí týchto dvoch skupín v spoločnom kurze alebo v spo-ločnom filmovom štábe. Mladá, stredná aj staršia generácia, Drie-ňová so starým mestom, Štiavni-čania s príšielcami. Kultúra môže vybudovať mosty.

Ivana Laučíková,
František Krähenbiel

Salamander je ako živý kostýmový film

Pani Dalma Štěpánková patrí medzi tých obyvateľov Banskej Štiavnice, ktorí na živote mesta zanechali nezmazateľnú stopu. Ako mladé dievča sa s nadšením zúčastnila na stavbe Trate mládeže. Ako vyštudovaná banská inžinierka dlhé roky pracovala pre Rudné Bane. A ohromnú zásluhu má i na podobe dnešného Salamandrového sprievodu, ktorý je významnou súčasťou štiavnického kultúrneho života. V rozhovore, ktorý Vám prinášame, nám porozprávala o jeho histórii a skúsenostiach s jeho organizovaním.

Aké boli Vaše začiatky pri organizovaní Salamandrového sprievodu?

Salamandrový sprievod robím pravidelne od roku 1992. Mala som s jeho organizáciu už skúsenosti, preto ma vtedajší primátor Lichner oslovil, aby som sa toho ujala.

Hlavným cieľom bolo vytvoriť funkčnú a plnohodnotnú šatnicu.

V začiatkoch som mala k dispozícii 20 banických uniforiem a 10 aušusníckych. To bolo všetko.

foto: Ing. Dalma Štěpánková,
zdroj: M. Kríž

Ostatné kostýmy sme si požičovali z Martina, z požičovne. Prišlo ich vždy za autobus. Veľkou nevýhodou bola cena a časové obmedzenie. Museli sme ich načas vrátiť, pretože každý deň oneskorenia vyšiel na 1000 korún. Do sprievodu išli častokrát i nespoľahliví ľudia. Bola som rada, ak som vôbec naplnila požadovaný počet. Preto sa občas stávalo, že som si po sprievode musela kostýmy zháňať, aby som ich mohla načas vrátiť.

Viaže sa k tomu príhoda, ako mi jeden chlap nevrátil kostým väzňa aj s guľou na retiazke. Prešla sobota, nedeľa. V pondelok som ho vyhládala u neho doma. Otvorila mi jeho manželka a hneď ma aj odporučila za ním do spálne. Bol tam tak, ako som ho naposledy videla v piatok v sprievode. Tri dni bol oblečený v kostýme väzňa, aj s retiazkou a guľou. Posadil sa na posteľ a povedal: „Viem, že som bol na Salamandri. Viem, že som sa opil. Ale kde sa vzali tieto dve gule, to raz neviem...“

Ákym spôsobom ste zozbierali také množstvo kostýmov?

Dialo sa to postupne. Oslovala som ľudí, mnohí mi pomáhali a vychádzali v ústrety. Som im za to dodnes vďačná. Občas niekto daroval tašku alebo klobúk, niektorí podporili Salamander aj finančne. Kúpovala som látky na kostýmy, niektoré šaty sme pošli zo zamatových závesov. Vždy sa našli pomocné ruky, ktoré pomohli so šitím, vyrábaním klobúčikov či rôznych pomôcok.

Pre túto príležitosť som napríklad kúpila aj somára. Minulý rok s ním nastali problémy. Keďže žil dlhšie na voľno a nikto sa mu nevenoval, prejavila sa jeho somária povaha. Vo chvíli, keď sa mal zapojiť do sprievodu, zašal sa a odmietal sa pohnúť. Aby som predišla tomu, že sa to isté zopakuje aj o rok, musela som presunúť somára tam, kde sa mu venujú a cvičia ho.

Ako vznikali kostýmy pre Salamandrový sprievod? Čím ste sa inšpirovali?

Banické kostýmy sú charakteristické. Ostatné som navrhla na základe vlastných spomienok, ako som ich sama videla a zažila. Všetky postavy zúčastnené v sprievode ilustrujú dobu, v ktorej sa Salamander robil – bubeník, maďarskí žandári, trubač, sudcovia, pisári...

Sprievod tvorí približne 400 ľudí. Vypracovala som jeho scenár, ktorý určuje, ako majú byť postavy rozmiestnené, čo presne majú oblečené a aké majú rekvizity.

Ákym spôsobom zostavujete sprievod?

Takmer celoročne som v kontakte s ľuďmi, ktorí sa zúčastňujú v sprievode. Už dnes poznám obsadenie sólových postáv na 70 %. Voľakedy chodili do sprievodu ľudia z okolitých mestečiek, miest, obcí – z Hodruše, zo Žiaru, zo Žarnovice... Najradšej by som však zapojila hlavne obyvateľov Banskej Štiavnice, tak, aby sa mohli zúčastniť celé rodiny – od starých rodičov po vnukov.

Ak sa ľudia zapájajú do spoločných aktivít, môže to pomôcť oživiť mesto.

foto: Salamander 2016,
zdroj: M. Garai

To je to krásne a cenné, a to by sme si mali v tomto meste uvedomiť. Zúčastniť sa Salamandrového sprievodu je pre mnohých svojim spôsobom česť. Mali by sme byť hrdí, že takéto podujatie v Štiavnici máme. Nemá to každý a ani nemôže mať, pretože Salamander patrí len tomuto mestu.

Spomínate si na niektoré výnimočné udalosti v histórii sprievodov alebo zaujímavé ročníky?

V roku 1988 som robila Salamander ešte ako zamestnankyňa Rudných baní. Bol to jeden vydarený sprievod. Konal sa po desaťročnej prestávke a prišlo sa naň pozrieť rekordných tridsaťtisíc ľudí.

Nezabudnem ani na Salamander, ktorého som sa zúčastnila v roku 1964. Zúčastnili sa na ňom poslední absolventi Baníckej akadémie. Tí starí dedkovia so slzami v očiach kráčali ulicami Banskej Štiavnice! To bol pre mňa nezabudnuteľný zážitok!

Za rozhovor ďakuje
Zuzana Paškayová

Máte zaujímavé spomienky na Salamandrové sprievody? Podeľte sa s nami o Vaše zážitky na kultura@banskastiavnica.sk

Animovaný film v Banskej Štiavnici

Ivana Laučíková, režisérka animovaných filmov, pochádza z Partizánskeho a so svojím manželom a dvoma dcérami žije a pracuje v Banskej Štiavnici.

Vyštvodovala animáciu na VŠMU v Bratislave, kde niekoľko rokov pôsobila aj pedagogicky. V roku 2006 založila produkčnú spoločnosť feel me film, v ktorej vyrobila niekoľko krátkometrážnych animovaných filmov. Najvýraznejším úspechom je jej krátky film Posledný autobus (2011), ktorý produkovala a spolurežirovala s Martinom Snopek. Film získal okrem iných hlavné ocenenia na festivaloch v Stuttgarte, Tampere, na Animateke v Ľubláne, Message to Man St. Petersburg či ocenenie Golden Horseman v Drážďanoch a ako vôbec prvý slovenský zástupca sa kvalifikoval do súťaže o cenu Oscar v kategórii Krátky animovaný film. V roku 2010 založila a štyri roky šéfredaktorsky viedla odborný časopis o animovanom filme Homo Felix.

Čo Vás priviedlo do Banskej Štiavnice?

Po štúdiu som niekoľko rokov pôsobila v Bratislave. Intenzívne pracovné vyťaženie v reklamných agentúrach, postprodukčných štúdiách a aktívna filmová tvorba ma priviedli do bodu totálneho vyho-

renia a vyčerpania. Bolo mi jasné, že na svojom živote budem musieť niečo zmeniť. A keď som sa spoznala s mojím mužom, museli sme sa rozhodnúť, kde budeme žiť. On pochádza z Liptova a raz sa vyjadril, že nemôže žiť v Bratislave, lebo mu tam, doslova, chýba vertikálny rozmer. Chvíľu sme hľadali, až sme naše miesto našli v Štiavnici.

Ako sa Vám podarilo sklbiť pracovný život so životom v Štiavnici?

Prechod sem nebol jednorazový. Prestaňovali sme sa v roku 2009. Prvé roky sme dochádzali na dva až tri dni v týždni do Bratislavy. Postupne sme sa stabilizovali tu, preniesla som si sem technologickú základňu na výrobu filmov, stretnutí a povinností v Bratislave stále ubúdalo. Definitívne som sa odstrihla, keď nám do života prišli deti. Dnes zo Štiavnice odchádzame skôr sporadicky, síce pravidelne, ale v menšej frekvencii.

Moja práca má tú výhodu, že sa dá vďaka internetovému pripojeniu robiť v hociktorej časti sveta.

Byť „digitálnym nomádom“ ponúka obrovskú slobodu, akú sme si voľakedy nevedeli predstaviť. Počas môjho štúdia bolo pri

foto: Záber z filmu Posledný autobus,
autori: M. Snopek, I. Laučíková, zdroj: feel me film s.r.o.

tvorbe animovaného filmu nevyhnutné žiť v metropole, kde sú k dispozícii štúdiá, laboratóriá, televízia. To už dnes neplatí, pretože film dokážem vyrobiť celý sama v počítači. Na komunikáciu s kreatívnym alebo technickým štábom mi stačia občasné osobné stretnutia a intenzívny on-line kontakt. Vďaka tomu môžem žiť v takom type krajiny a mesta, ktoré mi vyhovuje a robíť pritom prácu, ktorú robíť chcem.

Dá sa povedať, že dnes väčšina Vašej tvorby vzniká v Štiavnici?

Celá kreatívna časť tvorby, počas ktorej vymýšľam, o čom bude film, píšem scenár, vytváram vizuálnu stránku filmu, sa odohráva tu, v Štiavnici. Ďalšia fáza závisí od zvolenej animačnej techniky. Ak je to film realizovaný technológiou viazanou na počítač, môže vzniknúť celý u mňa. Ja však často používam animačnú techniku, ktorá kombinuje nakrúcanie živých ľudí s animovanými vstupmi. Vtedy film vzniká čiastočne v nakrúpacích štúdiách, čiastočne u mňa v počítači. Záverečná fáza dokončovania filmu, kedy sa nahráva hudba, realizuje sa zvuková výroba a finálne obrazové úpravy – to sa zase robí v Bratislave, resp. v inom meste s potrebným technologickým zázemím.

Plány do blízkej budúcnosti?

V súčasnosti dokončujem svoj krátkometrážny film Milosť. Nakrúcal sa v Bratislave a na rôznych miestach Slovenska. Teraz film striháme a animujeme u mňa v ateliéri. Súbežne s dokončováním Milosti pripravujem krátky film pre deti. Práve v súvislosti s ním by mohol nastať posun v mojom pôsobení v Štiavnici. Ide totiž o projekt tvorený bábkovou animáciou. Rada by som sem priviezla kompletnú fázu nakrúcania so všetkým, čo k tomu patrí. To znamená zariadiť bábkový ateliér, privieť kulisy, bábky, osvetlenie, kamery a štáb – kameramana, výtvarníka, animátorov. Je celkom reálne, že sa to na budúci rok udeje.

Realizovať by sme mali adaptáciu poviedky Arnošta Goldflama z knihy O nepotrebných veciach a ľuďoch. Pre Štiavnicu by to mohlo priniesť malé kultúrne oživenie.

Štiavničania, ktorých by to uťajmalo, sa môžu prísť na nakrúcanie pozrieť. Naši profesionáli by tu strávili niekoľko mesiacov, pričom môžu urobiť prednášku, výstavu či premietania.

foto: Záber z filmu Nazdravíčko!,
autori: I. Laučíková, J. Mitaľ, zdroj: I. Laučíková

← 3 Nehovoriac o tom, že ak sa film dokončí, kulisy a bábky môžeme vystaviť a uskutočniť sa tu lokálna premiéra filmu.

Aktívne ste sa zapojili do priprav verejného zhromaždenia Banská Štiavnica za slušné Slovensko. Akým spôsobom vstupujete do verejného života Štiavnice?

To bola moja prvá väčšia ob-

čianska aktivita, vzplanutie za spoločnú vec. Udalosti, ktoré sa stali, nami otriasli. Viacerí ľudia na Slovensku mali silný pocit, že treba niečo urobiť, že nemôžeme mlčať. V štiavnickom organizačnom tíme sme sa už predtým viacerí poznali, stretávali sme sa na neformálnej úrovni, no zrazu sme mali možnosť vyjadriť spoločný občiansky postoj a to z bežných známych spravilo vnútorne prepojenú komunitu.

Kto sa ukrýva pod názvom EA?

foto: Sisa, Roberto a Mia,
zdroj: EA

Naše hudobné zoskupenie sa volá EA a hráme spolu od roku 2005. Odvtedy sme spolupracovali s rôznymi hudobníkmi, hrali doma aj v zahraničí. Stále jadro však tvoríme my dvaja, Sisa Latková a Robert Borodajkevych. V Štiavnickej dlhodobu hrávame s perkusionistom Jožkom Vargom ml. Máme radi kľudnú muzičku, ktorá sa zvykne nálepkovala ako Chill out. Nahráli sme dva štúdiové albumy – Way to choose (2008) a In this World (2012). Meno EA je inšpirované Tolkienovou knihou Silmarillion. Hneď v úvode knihy bol opis vzniku nového sveta, ktorého kontúry sa vytvárali zo znejúcich hlasov a nástrojov. Svet stvorený hudbou nazývali EA. To sa nám páčilo.

Vaše hudobné vplyvy?

Tie sú určite rôzne. Robert je skôr do elektronickej hudby a je tiež klasicky vzdelaný. Jeho hru inšpi-

rovali vplyvy etno jazzu ala Dhafer Youssef, Pat Metheny, David Torn, ale aj latinsko-americkí skladatelia, Miles Davis, LTJ Bukem. Na mne určite zanechali stopy Tori Amos, Beady Belle, Micatone, Dave Matthews band. Mám tiež slabosť na folkáčov – milujem Jaromíra Nohavicu, Nerez, Žalmana, ale aj Johnny Cash, Tracy Chapman, čo súvisí s mojou láskou ku koňom. náš hudobný vkus sa v mnohom prelína. Teraz nás inšpiruje napríklad úžasná Lianne La Havas, ktorej skladby aj hráme v akustickej verzii.

Akým spôsobom tvoríte?

Pre nás je najdôležitejšia tvorba vlastného života a z nej sa odvíja všetko ostatné. Tvoríme svoj život tak, aby bol v súlade s našimi hodnotami, žijeme obklopení krásnou prírodou. V teplých mesiacoch sa radi u nás stretávame

Bol to silný zážitok, na ktorý nemôžeme zabudnúť. Oživeného ducha komunity treba rozvíjať.

V menšom meradle som sa angažovala aj predtým, na kultúrnych akciách v Banskej Štiavnickej sme premietali netradičné animované filmy pre deti alebo pre dospelých. Pravidelne premietam

filmy škôlkárom v škôlke, kde máme deti. To sú mikrokročíky, ktorými človek ovplyvňuje komunitu okolo seba. Mám pocit, že keď sa viacerí spojíme a každý vloží časť svojho profesionálneho snaženia aj do komunity okolo seba, môžeme tým veľmi pekne obohatiť život, ktorý spolu žijeme.

Za rozhovor ďakuje
Zuzana Paškayová

Vrstviť vrstvy

s príjemne naladenými ľuďmi pri jam sessions vonku, kde hráme to, čo spontánne vyplynie z okamihu. Keď chceme spraviť pesničku, vyberieme nejakú z viacerých gitarových tém, ktoré má Roberto v zálohe a začneme si do nej hrať a spievať, vrstviť vrstvy. Text buď vyplynie alebo máme nejaký v zálohe. Je to pre nás intuitívny proces. Roberto rád tvorí v comp-e s VST inštrumentami, čo nám dáva možnosť zapojiť celú "kapelu" – basu, beat-y, klávesy a rôzne iné nástroje a perkusie. Zvukovo je to potom podstatne pestrejšie.

Prečo ste sa rozhodli usadiť v Štiavnickej?

Obaja pochádzame z Bratislavy a v Štiavnickej sme už 7 rokov. Žila som istý čas v Amerike a na Novom Zélande, trávila čas vo Viedni, kde som mala možnosť na vlastnej koži zažiť nielen dovolenku, ale skutoč-

ný život s jeho bežnými starosťami a radosťami. Život v inej mentalite ako slovenskej v mnohom rozšíril moje horizonty. Vždy som cítila, že moje miesto je na Slovensku, aj keď to tu nie je vždy ľahké. Zrazu nám bolo jasné, že Bratislava smeruje niekde úplne inde ako my. Sme veľmi vďační za Štiavnicu a okolie, že tu žijú ľudia dobrej vôle, ktorí majú radi krásu a majú vkus. Je tu krásne v každom ročnom období, dobre sa nám tu žije. Aj keď udržať teplo a pohodu v zime vie byť celkom fuška.

Aké sú Vaše plány?

Byť zdravý, udržiavať sa v psychickej a fyzickej pohode, byť prínosom pre svoje okolie a byť dobrými rodičmi našej 15 mesačnej dcérke Mii. To prajeme aj čitateľom Štiavnických novín!

Za rozhovor ďakuje
Zuzana Paškayová

Almázia

Špeciálna príloha pri príležitosti kandidatury
Banskej Štiavnice na titul Mesto kultúry 2019.

Zodpovedný redaktor: Zuzana Paškayová
Autori príspevkov: Z. Paškayová, I. Laučíková, F. Krähenbiel

Návrh designu: I. Palečková, Grafické spracovanie: M. Sisková
Vydavateľ: Mesto Banská Štiavnica.

Samostatne nepredajné.

Hlavný partner
projektu

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Príloha reprezentuje výlučne názor autorov a fond nezodpovedá za obsah publikácie.